

Problematika ochrany památek ve vztazích mezi účastníky obnovy

Ing. arch. Jiří Remo
Školitel: Doc. Ing. arch. Josef Hrabec, CSc
Ústav teorie

Změny společnosti vrcholí a s nimi i diskuse o poslání a postavení památkové péče. Jelikož se ani sama památková péče nedokázala po své téměř dvousetleté existenci shodnout na svém „statutu“, jen těžko se bude hledat směr, kterým by se měla vydat pro následující období. Každopádně si troufnu říct, že její stav je nezdravý a je nutné ho změnit.

Dosavadní praxe a zkušenosti ukázaly, že památková péče je soustava direktiv, zákazů, nedoporučení s neskutečným penzem regulativ, o jejichž škodlivosti dnes už nemůže odborná ani laická veřejnost pochybovat. Je potřeba poukázat na nepravdivost zažitých dogmat a postupů památkové péče, zkosnatělost systému ochrany památkové péče, vyvrátit jejich nelogičnost, snahu o maximum regulací a tím „znesnadnění“ orientace a respektování zákona zainteresovanými stranami. Je opravdu na místě celý systém změnit – zjednodušit, otevřít tímto celou problematiku laické veřejnosti a nastavit co nejkvalitnější proces skutečného poslání památkové péče současnosti – uchování kulturního dědictví a nastolení principů a postupů jeho péče a ochrany.

Již dlouhou dobu je zjevné, že největším problémem současné památkové péče je její zajištění skutečnými odborníky a tím zajištění kvalitních vyjádření, posudků a postupů. Pravidlem se stává, že památkáři mají, z pohledu zúčastněných stran procesu obnovy, pověst „neomezené moci“, a to zcela svévolně, bez opory ve svých profesních znalostech, praxi a odbornosti. Jejich neotřesitelné postavení, navíc bez jakékoliv zodpovědnosti, je naprosto neudržitelné - de facto s právem „veta“ k osudu jednotlivých projektů se odráží hlavně ve stagnaci revitalizací městských center i bez ohledu na fakt, že v naprosté většině se jedná o území historicky vrstvená a ve světle vývoje tudíž „neukončená“. Je o to smutnější, že se jedná v mnoha ohledech o plochy rozhodující pro zajištění „živého“ vývoje měst. Uniformita pohledu na cokoli nového, moderního v ochranných pásmech těchto center vede k velmi negativní segregaci a „útlumu“ vývoje našich měst, k vytváření periferií a tudíž k automatickému vytváření „turistických kulis“ bez jakéhokoliv stavebního přičinění. Aplikací rozhodnutí a doporučení památkářů se města mění v kulisy a atrakce a je nadmíru jasné, že pouhým konzervováním a vytvářením napodobenin město odumírá a jen těžko dá prostor pro vygenerování nové současné vrstvy v procesu historického vrstvení. A neustále se odvolávat na to, že je nutné udržet města v jejich historické podobě bez kontextu se současností je již opravdu neudržitelné.

Dosavadním výsledkem činností památkové péče je fakt, že se stáváme skanzenem světa, s obhajobou památkářů, že v tomto je naše jedinečnost. Ano, ale pak je potřeba říci, že úroveň a kvalita projektů a kreativity současných architektů je oproti světu značně zpožděna. A toto je důsledek dlouhodobé a neodborné činnosti památkové péče, která svými postoji ke kvalitním a současným projektům „odstavuje“ tyto projekty a vytváří tak precedens a „živnou půdu“ pro projekty průměrné a ničím nepřerůstající hladinu normálního.

Neboť i trpělivost našich investorů není nevyčerpatelná a právě jejich výběr architektů, s ohledem na potencionální „neúspěch“ kreativního, je tímto značně ovlivněn a tak mnohdy vynikají projekty, které jsou již ve stádiu návrhu kreativně zastaralé a společnosti z hlediska kulturního bohatství pramálo užitečné.

Výsledkem je fakt, že současné architektuře de facto nerozumíme. Dovedu si v tomto světle představit pozici památkáře, který se tímto přestává současnou architekturou zabývat, protože ji nepovažuje za důležitou. Pokud má tento trend pokračovat i do budoucna, obávám se, že za chvíli nebude co ochraňovat a rozsah činností památkové péče se bude muset omezit pouze na konzervaci a „skanzenství“. A není se co divit. Památkáři nás svojí dosavadní činností (nebo spíše nečinností?) každodenně přesvědčují, že architektuře v podstatě nerozumějí. Architektura je tak rozsáhlý soubor činností, neustálé studium a profesní zdokonalování se, že pouhá znalost stavebních slohů nemůže zamaskovat jejich profesní amatérismus. Nelze tedy očekávat, že pokud někdo celý život pracuje s historií a tato se v jeho očích stává maximem, kterého lze v architektuře dosáhnout, bude schopen posoudit kvality současné architektury a tudíž rozhodnout o jejím bytí či nebytí.

Touto prací se pokusím pojmenovat věci pravým jménem a v rámci svých znalostí a zkušeností určit skutečný statut památkové péče a dosadit památkáře tam, kde je jejich práce – starost o zachování kulturního dědictví a péče o památky. A současnou vrstvu historické vrstvy ať tvoří ti, kteří jsou k tomu profesně přizpůsobeni a současné architektuře skutečně rozumějí. Je však jasné, že bez vzájemné souhry a respektování se těchto dvou skupin odborníků nebude možné najít ten správný a vyvážený obraz o naší historii pro následná pokolení.